
RIJEČ UREDNIKA

Grad na rijeci Savi - Brčko već trideset šest godina njeguje duh kazališnih susreta na daskama koje život znače i zrače. Isto toliko, ti isti Susreti obraduju i razvesele svakog Brčaka i gosta koji taj duh doživljavaju i proživljavaju. Tijekom priprema za njegovu organizaciju, pred sobom nemamo lagan zadatak. Mnogo se toga treba pripremiti, organizirati, planirati, no zadatak, koliko je zahtjevan, isto toliko je i lijep.

Moto ovih susreta jest zatočenost modernog čovjeka u prošlosti, njegova borba s njom, katkad i pomirenje, no i stalna želja da se iz tog zatočeništva izađe, na neki način i pobjegne. Ali to je nemoguće jer pipci prošlosti utkani su u naš identitet, čak i u našu ispisanost Drugoga, koreografije onoga tko smo i što smo, te tko i što želimo biti. I obratno. Prošlost nas je projicirala na bojištu sadašnjosti, no to nikako ne treba shvatiti kao negativnost, jer kao produkt prošlosti zrcale se naša uvjerenja, kolektivni porazi ali i pobjede. Sudbonosna haljina našeg kulturalnog sinkretizma uobličila je naš kulturni izraz ošamućen ljepotom i očajem, šarmom i umjetničkom vrijednošću, uobličila do teatralizacije našega čovjeka. Otuda sjećanje i rekonstrukcije već realiziranih tekstova,

ili tekstovi novijih generacija s osvrtom na minulo kako bi se na neki način usredotočilo i na neizvjesnu budućnost kojoj se uvijek, nekad podsvjesno, nekad ne, nadamo, ili prevareni ili utješeni ili neumorno pritiješnjeni u prostoru metateksta klasične i suvremene drame i riječi.

Ustrajnost ljudi koji kulturu u ovom gradu i šire vole, održavaju kontinuitet opstanka ovih, danas regionalnih, kazališnih susretanja, što je doprinijelo tome da danas s ponosom slavimo 36. Susrete pozorišta / kazališta Brčko distrikta BiH, koji su i u najtežim vremenima ovog podneblja ostali i opstali. No, uzalud sve ako publika nije vjeran pratitelj i aktivnisudionik, uzalud ako ona nije duh, pomagatelj i slika ovog velikog susreta kazališnih duša, uzalud ako publika nije zrcalo sudara kazališnih aplauza!!! Naša publika to jest i opstat će jer ona zna da je kazališni glumac i njegov gledatelj jedno umjetničko biće.

Jakov Amidžić

ISTA GLAVA, ISTI MOZAK, ISTI LJUDI

Velika scena Narodnog pozorišta Republike Srpske, Ivo Brešan: Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja, režija i adaptacija: Nikola Pejaković; Scenograf: Dragana Purković Macan; Kostimograf: Jelena Vidović; Kompozitor: Petar Bilbija.

U PREDSTAVI IGRAJU: Željko Erkić, Željko Stjepanović, Ljubiša Savanović, Aleksandar Stojković, Vladimir Đorđević, Slađana Zrnić, Nataša Perić, Danilo Kerkez.

Uistinu pobrojati ne mogu koliko sam puta u raznim izvedbama gledao ovaj Brešanov komad. Sve te izvedbe natkriljuje film – drama Krste Papića sa dream team – glumačkom ekipom ovih prostora.

Onda mi se dogodi ova predstava. Kao da je netko unio sa ulice u našu svakodnevnicu, obukao u odijela Brešanove likove, udahnuo u njih život naš svagdašnji – današnji. Današnjicu. Sve strahove borbu za život svagdašnji životnu egzistenciju.

Lik konobara govori o Hrvatskoj realnosti više nego i jedan, gde hrvatska visokoobrazovana mladež konobari Jadranskom obalom, oni „sretniji“ Irskom. Govori o današnjoj Brešanovoj Hrvatskoj i ne samo njoj. Likovi su doneseni tako realno kao da smo se s nekim od njih ovoga trenutka sreli negdje u kafiću – na ulici. Govori nam ova

predstava više nego uspješno o svestremenosti Brešana, i svrstava ga uz bok Nušiću i Krleži. Govori nam da se i za 50 godina može igrati tamo u nekom vremenu ma što god tada ti likovi, ta stvarnost imala ili nosili.

Svo vrijeme sam iščekivao kako će redatelj zatvoriti predstavu i zatvorio ju je briljantno, kao da je netko toga trena upalio TV prijemnik, ušao u dnevne vijesti i mi smo toga trena vidjeli ubojstvo koje svakodnevno vidamo u sukobima raznih „grupacija“.

Dobro je primijetio P. Nešović: nož je direktna poveznica s izvornim Shakespeareom.

Toliko hrabrost nosi i donijelo je ovu predstavu. Ona ostaje, i pamtljiva je, prepoznatljiv i neupitan režiserski rukopis izuzetnoga režisera.

Ne želim o glumcima, jer ne znam kako bih podijelio neupitnost pohvala, briljantnih izvedbi... sveo bih sve u jednu rečenicu: ova predstava nema slabog mjesta, ima svoj prepoznatljiv biljeg i glazbu koja nosi sve pa i glumce unutar predstave.

Na samom otvaranju Susreta visoko je podignula vrijednosnu i teško dostižljivu ljestvicu.

Na dobro nam došla.

Nikola Šimić Tonin

PRIČE O BALKANSKOM ČOVJEKU

Vlado Kerošević, selektor 36. Susreta kazališta, profesor i glumac

Piše: Ivana Pirić

Nakon odgledanih predstava, a s obzirom na festivalske propozicije koje jasno određuju, između ostalog, tekst domaćeg autora na jednom od tri naroda BiH, niste imali lagan zadatak u odabiru najboljih predstava?

Moram priznati da nije bilo lako, ali je bilo zadovoljstvo surađivati sa svim kolegama iz teataru, kako iz BiH, tako i Regiona. Mislim da sam imao sreće da je ove godine bila zanimljiva ponuda u svim segmentima prema kriterijima, koji definiraju Susrete, tako da imamo zanimljive predstave, vrlo kvalitetne; urešene mnogim nagradama na teatarskim festivalima u Regionu. S druge strane, imamo predstave iz BiH koje će se natjecati u kategoriji za najbolji dramski tekst. Tu su tri vrlo značajne predstave (praizvedbe), nastale prema tekstu živućih pisaca. Također, bit će izvedene predstave koje su rađene po tekstovima već ranije insceniranim i ekraniziranim, već viđene na susretima u Brčkom, ali u novom čitanju i postavci, tako da će publika imati jednu kvalitetnu kazališnu lepezu, u kojoj će biti sadržano sve ono što se može staviti pod moto „Zatočeni u prošlosti“.

Zbog čega je svih osam drama zatočeno u prošlosti? Zbog toga što je zatočeništvo u prošlosti karakteristika nemoći života u sadašnjosti i u budućnosti na Balkanu. To je tematski okvir, koji obrađuju sve predstave selektirane u natjecateljski program 36. Susreta pozorišta / kazališta. Idejno estetski, ova karakteristika nemoći života izuzetno je kvalitetno i kreativno koncipirana, obrađena, izrežirana i odigrana u svim predstavama,

tako da konotira s vremenom u kojem danas živimo.

Kazali ste život u prošlosti na Balkanu. Kakav je taj čovjek bio tada i sada? Priče su o balkanskom čovjeku koji je potpuno ovisan o zbivanjima iz prošlosti, a neadaptabilan na izazove iz sadašnjosti dok o budućnosti nema niti govora. Čovjek koji živi u prošlosti je, nažalost, odrednica vremena i prostora u kojem živimo, odnosno metafizike tla ovog balkanskog karakazana.

S obzirom na to mjesto čovjeka u društvu, predstave ipak nude neke različitosti koje bi se publici trebale dopasti. Što vi mislite o tome? Iskreno se nadam da će predstave publici dopasti, jer se radi o velikim autorima. Između ostalih, tu je Dragoslav Mihailović, Abdulah Sidran, Ranko Marinković, Ivo Brešan, Vida Ognjenović, Miroslav Krleža, kao i o dva mlada autora, Nedžma Čizmo i Dario Bevanda. Znači, sve predstave su stilski i žanrovski različite, ali ono što je odlika ovogodišnjih Susreta jest da će Brčaci imati priliku vidjeti šest velikih, gabaritnih predstava, gdje u svakoj od njih igra od 10 do 20 velikih glumačkih imena, ali i likova koje će ti glumci tumačiti.

Iz životopisa:

Vlado Kerošević je diplomirao na Fakultetu dramskih umjetnosti u Beogradu 1978. godine u klasi profesora Minje Dedića. Nakon diplomiranja angažiran je u ansamblu Narodnog pozorišta Tuzla gdje ostaje do 1993. godine. Od 1999. godine radi kao profesor glume i govora na Akademiji dramskih umjetnosti u Tuzli, gdje vrši dužnost dekana. Godine 2002. osniva Teatar Kabare Tuzla. Po svom organizacijskom i programskom konceptu ovaj Teatar je kamerni i moderni kazališni mehanizam. Za nekoliko godina egzistiranja uspio se razviti u repertoarsko kazalište. Vlado Kerošević igrao je u brojnim predstavama, filmovima i TV serijama, a za svoj rad nagrađen je brojnim domaćim i regionalnim nagradama.

BEZ MORALA NEMA PRAVDE

Razgovarala: Alma Kajević

Glumci Narodnog pozorišta Republike Srpske su Brešanov tekst o mentalitetu i izopačenoj životnoj filozofiji, kroz komediju ali i kritiku današnjeg vremena, odlično odigrali pred brčanskom publikom. Iako je od njegovog nastanka prošlo više od četiri decenije nije izgubio ništa od svoje oštine.

Kada se pojavio tekst je bio vrhunski. Mi smo pokušali da ga prilagodimo ovom vremenu. Čini mi se da je redatelj Nikola Pejaković uspio naći savremeni ključ i da je poslao poruke koje tište i imaju uporište u današnjem društvu. Cilj je da predstava bude društveno angažovana jer je i u vremenu kada je pisana na umilan način provocirala tadašnje komunističko društvo i crvenu elitu, koja je iz šume ušla u fotelje počevši da se ponaša onako kako jeste. Danas se to ponovilo. Poslije ovoga nesretnog rata opet su došle elite koje su uzele vlast. Zaboravlja se mali čovjek, žrtva ovoga društva i to je tako kroz istoriju. Toga će uvijek biti. Zato je poruka ove predstave i teksta da je mali čovjek uvijek na gubitku a, nažalost, nikada ovi koji dolaze na vlast. **Nažalost, ljudi i danas okreću glave baš kao i glumci večeras u jednoj sceni pred kraj predstave.**

Ne možete da gledate toliku količinu gluposti koja nam se dešava. Ili pristanete na to ili počnete da okrećete glavu ili odete odavdje, kao što većina sada čini. Više nije u pitanju nemogućnost pronalaska posla. Znam dosta ljudi koji odlaze jer ne mogu da izdrže ovo što nam se dešava. Odlaze negdje gdje će naći normalnije društvo, svijet, odnose među ljudima. Ovo što se nama dešava je tragikomedija kojoj se ne vidi kraj.

I prošle godine ste nas počastili odličnom predstavom a i ove također. Koliko Vam kao glumcu odgovaraju ovakve uloge?

U svakom slučaju odgovaraju. Jesu zahtjevne i na ivici noža, to je dvosjekli mač jer ni jedna vlast to ne proguta lako. Ovdajšnje vlasti imaju zamjerke, kritike, svoja viđenja koja se ne podudaraju sa našim umjetničkim viđenjem. Pozorište ima funkciju da na scenu iznosi aktuelne probleme koje treba rješavati a ne gurati pod tepih i okretati glavu praveći se da oni ne postoje, dok se istovremeno neki bogate a drugi preko noći postaju sirotinja. Upravo se to nama sada dešava.

Pored toga što predstava govori o vlastoljublju i pohlepi pokazujući krajnji primitivizam, istovremeno ukazuje da promjena sistema ne znači i promjenu svijesti ili mentaliteta, pa i u onom dijelu koji se tiče kulture. Da li je kultura u samom čovjeku ili nečemu drugom?

Bez obzira što je u čovjeku ona mora da uđe u obrazovni sistem. Naš obrazovni sistem uopšte ne potencira kulturu nego neke druge vrijednosti. U tom slučaju dolazimo

u situaciju da opravdavamo nepravdu. Čudno je to. Nekada sam mislio da se to ne može dogoditi ali izgleda da je sve moguće relativizovati, pa tako i nepravdu i korumpiranost društva. U sadašnjem vremenu mediji pomalo iznose na vidjelo takve stvari međutim to se već sutra zaboravi. Narod je kratkog pamćenja i to malo po malo postane normalno. Postalo nam je normalno da dajemo mito misleći da bez toga ne možemo. Izgleda da je to toliko ukorijenjeno da se svako onaj ko tako ne funkcioniše smatra nenormalnim. Jednostavno bude izopšten jer se ne ponaša u skladu sa očekivanjima. I obrazovanje i kultura bi na prvo mjesto morali postaviti moral. Mi smo danas relativizovali i moral. Bez morala nema pravde. Ako hoćemo pravedno društvo moral moramo vratiti na najviše tačke. On u razvoju društva i odnosu među ljudima mora biti ideja vodilja.

MISLIM DA SAM USPJELA MAJKAČU DA PRIKAŽEM NA NAJBOLJI MOGUĆI NAČIN

Razgovarala: Sanita Jerković Ibrahimović

Ovo je uvijek aktuelni komad, pa se tako i u današnjici, gledajući predstavu «Hamleta u selu Mrduša donja», možemo pronaći?

Ovaj komad je odličan repertoarski potez i mislim da svako ozbiljnije pozorište mora da ima «Hamleta» na repertoaru. «Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja» aktuelan je, pogotovo prošle godine, kada je bila premijera, bilo je dosta turbulentno u Banjoj Luci. Onda je taj komad bio «bolesno» aktuelan. Publika ga voli i mislim da smo ga pametno uradili, da smo neka prilagođenja vrlo vješto izveli i onom, što je meni najbitnije, ekipa koju volim i kojoj se divim tako da neizmjerljivo volim da igram ovu predstavu.

Može li se reći da se ova predstava dobro uklapa i u naziv ovogodišnjih Susreta «Zatočeni u prošlošću»?

Po meni ovogodišnji naziv Festivala je jako dobar i to što ga je «Hamlet» otvorio potvrđuje koncept koji je osmislio gospodin Vlado Kerošević zajedno sa direktijom Festivala. Mislim da će ova predstava u publici još više probuditi želju da svako veče dođu i pogledaju predstavu. Na ovim prostorima smo zatočeni i u sadašnjosti i u prošlosti, i nikako da se okrenemo budućnosti. Nikako da nademo neku svoju šinu na koju ćemo da stanemo, da idemo naprijed i ne osvrćemo se. To je takvo područje i po tom pitanju nisam optimista.

Udovica Mare, Majkača, kraljica Gertruda, sve je to bila Slađana Zrnić na sceni. Reklo bi se žena oko koje se sve vrti, i koja će puno toga reći, a ipak malo teksta za ovu ulogu.

Jeste, reditelji nekako vole kad me stave u neke trpne uloge i uloge gdje ima malo teksta, a gdje treba mnogo radnje na sceni. A i meni je to izazov tako da sam uživala radeći Majkaču. Jednostavno se osjećam kao dio potpuno svih uloga koje su tu, uživam i mislim da sam uspjela tu Majkaču da prikažem na najbolji mogući način. Na sceni pažnju su privlačili kostimi, a bilo je tu i svakakvih padova. Koliko je to sve bilo zahtjevno? Nije bilo zahtjevno zato što smo sa Nikolom Pejakovićem, koji je radio režiju, jasno znali šta treba. On nas je samo pustio kao reditelj koji nas dobro poznaje, govorio je to ide, to ne ide. Vjerujte da smo je brzo uvježbali, s radošću radili. Koliko god je mučna tema mi smo stvarno uživali radeći tu predstavu. Kostime je radila Jelena Vidović, naš kućni kostimograf, vrlo talentovana i kreativna žena. Sve se nekako poklopilo.

Kako ste se osjećali večeras ponovo na sceni u Brčkom?

Volim da dođem na ovaj Festival i uvijek mi bude krivo kada je to predstava u kojoj ja ne igram. Publika je uvijek odlična i drago mi je da je sala bila puna i zaista vam želim lijepe festivalske večeri.

Изложба посвећена великанима театра

Пише Миљана Ђурђевић

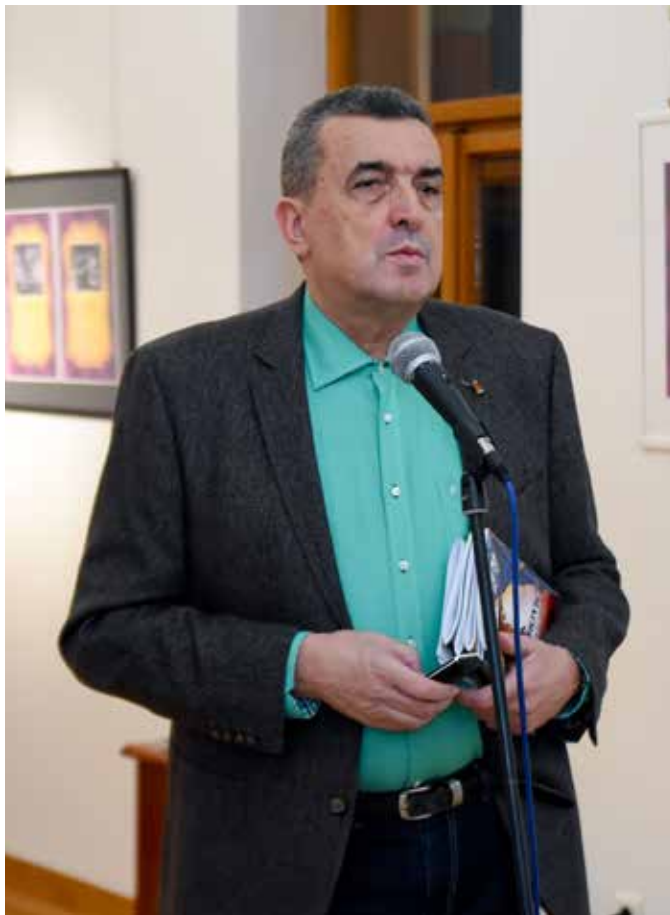
У Градској галерији, смјештеној у брчанској Вијећници, уочи званичног почетка 36. позоришних сусрета уприличена је казалишно-позоришно документарна посвећена Светозару Ђоровићу, Иви Војновићу и глумцима Адему Чејвану и Руди Алваћу књижевним и глумачким великанима јужнословенског простора, као и Јосипу Лешићу театрологу и позоришном и филмском режисеру. Уствари ради се о пет изложби које су постављене на једно мјесто чији су аутори Срђан Вукадиновић и Јаков Амићић. Отварајући изложбу, Срђан Вукадиновић је нагласио да се већ дуги низ година уз Позоришне сусрете у Брчком уприличују сјећања на великане писане ријечи и глумишта који су дали велики допринос театру. Зашто је ове године избор пао на ову петорицу великана, Вукадиновић је појаснио да су поводи за изложбе годишњице ових аутора: вијек је од одласка Светозара Ђоровића, деведесет година од одласка Иве Војновића, деведесет година од рођења Лешића и Алваћа и 30 година од смрти Адема Чејвана. Имамо два писца - Светозара Ђоровића и Иву Војновића, два глумца - Адема Чејвана и Руди Алваћа и једног znalца теорије и праксе, Јосипа Лешића, који је по вокацији режисер, али је теоретичар и који је повезивао теорију и праксу, појаснио је Вукадиновић и додао: „Ђоровић је из чувеног мостарског тројца, заједно са Дучићем и Шантићем, који се бавио урбаним животом и приповиједао о херцеговачком крају. Његови текстови су играни у свим позориштима у Региону. Са друге стране Иво Војновић је сентиментално везан за свој Дубровник. Јосип Лешић је значајан и као режисер и као теоретичар и историчар позоришта. Глумац Адем Чејван иза себе има читав сценски низ улога и остварења, прије свега у Југословенском драмском позоришту у Београду, Крајишком народном позоришту из Бање Луке и Народном позоришту у Сарајеву.

Руди Алваћ је глумац који је скројен по мјери гледалишта. Овај пута имамо одличан спој од два аутора с краја 19. и почетка 20. вијека, два глумца који су дали велики печат театру на овим просторима и једног режисера који је више био теоретичар и историчар театра на чему му морамо бити веома захвални јер спада у малу групу која је поред режиге нешто и записала и оставила нам у наслеђе.“ „На тај начин“, каже Вукадиновић, „настављамо да документујемо јужнословенски културни простор, јер су Сусрети у Брчком јужнословенски фестивал, или, како то кажемо, домаће драме – а овдје је домаће јужнословенско. Изложба докумената о овим великанима, која је постављена у градској вијећници, ће дати снажан печат овогодишњим Сусретима, за које први човјек фестивала, Јаков Амићић, каже да ће бити сигурно најбољи задњих година и да је селектор Владо Керовић одлучио да публици у Брчком доведе најбоље представе од којих ће неке по форми бити мало различите од оних из пријашњих година.

MAJSTORSTVO MENTALITETA I PREDSTAVA „HAMLETA U SELU MRDUŠA DONJA“

Piše: Srdjan Vukadinović

Kultni tekst Ive Brešana i južnoslovenskog ambijenta „Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja“ je otvorio XXXVI Susrete pozorišta / kazališta u Brčkom. Malo koje djelo koje pripada regionalnoj dramskoj baštini je igrano u teatru toliko puta kao priča o prevarama i seoskim smicalicama, u nekom selu Dalmatinske Zagore, onih koji preko noći dođu na vlast. Seljaci u selu Mrduša Donja su zatočeni prošlosti na isti način kao što su to i stanovnici južnoslovenskog areala početkom trećeg milenijuma. U gotovo sedamdesetak godina razmaka dešavanja radnje u komadu, koliko je vremena proteklo od Brešanovih patriota koji se kriju iza te domoljubne licemjernosti, pa da kraja druge dekade novog milenijuma nije se mnogo toga promijenilo u refleksu prošlosti. Identični „svjetonazori“ prevare, zgrtanja imetka preko noći, ostrašćenosti, gaženja preko leseva da bi se ostvario cilj, do lagodnog kafanskog života i dosta onoga što je sinonim za takav način egzistiranja.

Period pripremanja neke predstave u konkretnom društvu koje je „iz opanaka uskočilo u lakovane cipele“, u ovom slučaju Šekspirovog „Omleta / Hamleta“, je

razdoblje kada partijski organi određuju što će se igrati. A to zato što se žele mijenjati politički postupci koji ne mogu dovesti do poboljšanja kvaliteta života, ali zato se može voditi besplodna rasprava u partijskim kružocima oko toga što treba ulagati u kulturu, a što u prosvjetu. Kada se naglo počne raspravljati o ulaganjima u kulturu i radu na pozorišnim predstavama od strane onih koji nikada nisu ni vidjeli neki pozorišni komad, to postaje veoma sumnjivo. Jer, najmanje je tu brige za ovu sferu čovjekove djelatnosti, a mnogo više kako prikriti nečasne radnje. Sasvim je svejedno je li u pitanju Bukarino otimanje novca i prevara prema čovjeku koji mu je vjerovao kao „uglednom partijskom kadru“, što dovodi na kraju i do suicida u zatvoru. Ili je u pitanju uvijek prisutno licemjerje u balkanskoj žabokrečini onih koji sve to znaju i koji su sve to vidjeli i koji su prvi saradnici neprekosnovenog „seoskog partijskog poglavice“. Šutnja je najbolji način ponašanja, u vizuri licemjernika, kada se ne želi razotkriti pravo lice prevare. Ali, pri tom se vrlo glasno u osudi onih (Joco) koji donkihotovski pokušavaju da razrješavaju ili otvoreno ukažu na srž problema.

Stereotip zatočeništva u prošlosti karakteriše i savremeno društvu u situaciji kada otvoreno treba progovoriti o nečemu što je škakljivo, a može biti i opasno. Mnogo je, prije svega mladih ljudi, koji u ambijentu južnoslovenskog društva pokušavaju pojedinačno progovoriti, kao Joco, o tome ko su nosioci kriminala, korupcije, nepotizma i svega ono što kao kakav težak namet pritiska savremenog čovjeka. Ali, njihova hrabrost brzo splasne ili se neutrališe u naletu ostrašćenih i otkrivenih nosilaca vlasti.

Udahnula je predstava Narodnog pozorišta Republike Srpske, u rediteljskom rukopisu Nikole Pejakovića, ovoj drami jednu specifičnu poetiku licemjerja i nasilja koju u svojoj antropološkoj strukturi ličnosti nose Brešanovi junaci čiji je smisao života samo kako nekoga prevariti i „gurnuti svoju među metar unutar komšijinog imanja“. Scenski su, potpuno razumljivo, protagonisti ove predstave dočarali vrijeme nastanka teksta koje se ništa nije promijenilo i ni mnogo decenija kasnije. A ta poetika licemjerja i nasilja je i razumljiva s obzirom na konkretni naseljski teritorijalni ambijent u kome se dešava radnja. U neku ruku se može reći da je banjalučka predstava „Hamleta u selu Mrduša Donja“, kao i scenski izraz koji ona nosi u svom kreativnom biću, odraz na jednoj strani, a na drugoj nosilac prilika i vremena u kojima se živi. Publika osjeća ovu predstavu i živi sa njom, jer je doživjela sve ono, ili što joj se dešava ili što vidi u stvarnosti. A majstorstvo prikazanja mentaliteta nosi i ova predstava u svom rediteljskom iščitivanju.

MI SMO HTJELI DA POKAŽEMO OVO VRIJEME, KOJE JE SAMO PO SEBI KOMIČNO

Razgovarala Danijela Regoje

Iako napisan prije više od pedeset godina, tekst se i dalje igra na scenama teataru širom bivše nam zajedničke države. Bukare su i danas na vlasti, kao što su bile i prije koju deceniju. Društvo je prepuno poltrona, a pobuna pojedinaca je idealistički čin osuđen na propast. Možemo kazati da su sve to razlozi zbog kojih je ovaj tekst i danas aktuelan?

Početakom 70-tih godina prošlog vijeka bila je prazna ova tekst i to je bilo tako. Nažalost, tako je i danas. I opet moram kazati, nažalost, možemo praviti poređenje i sa antikom. I iz tog nekog pravca smo krenuli i okrenuli Bukaru da je ta neka vladajuća koalicija takva da može gaziti preko živih ljudi da bi došla do svojih ciljeva. Zbog svega toga ova predstava je u svako doba savremena. I da je radimo za deset godina ponovo na ovaj način, na ovaj ključ, kao što smo mi danas, ona će opet biti savremena. I isto bi bilo i da smo je radili i prije stotinu godina. Takva je kakva je. Uvijek je toga bilo. Borbe oko prevlasti, borbe i gaženja preko živih ljudi da bi se došlo do ciljeva. Nažalost!!!

Može li se iz ovog komada čitati prigovor savijesti, ali i kao poruka u šta smo se pretvorili, kakvi ne trebamo biti?

Može, ali to je sada individualno, kako ko to sada prihvati i primi, ali mi smo išli tim putem, da bi upravo to i pokazali ovim komadom.

Predstava se podjednako bazira i na komediji, ali i i na kritici društva. Nije li nam takav i život, odnosno, vrijeme u kojem živimo?

Vi ste na neki način i dali odgovor na to pitanje. Tako je. Na čelu sa rediteljem Nikolom Pejakovićem, koji je imao taj koncept, mi smo upravo htjeli da pokažemo ovo vrijeme, koje je samo po sebi komično. A sada, ako se dublje upustimo u razmišljanje, nije li svako vrijeme takvo? Čitano iz ovog ugla, iz ove koncepcije priče, neke vladajuće koalicije, koja gazi ka postizanju nekih svojih ciljeva, pa nije li uvijek to bilo komično? Počevši od antičke Grčke pa do dana današnjeg. Zato smo mi i imali tu neku poruku na kraju i zaokrenuli na tragediju. Upravo zbog toga što je to jedno vječito pitanje.

Kažete da ste „zaokrenuli na tragediju“. Ovaj komad, zapravo, lagano od groske ide u tragediju?

Da, upravo tako. I taj zaokret se na samom kraju desi. Mi glumci, kada smo to radili, pitali smo se kako da se to tako

desi, kako odjednom? Nama mora sve realno da se objasni dok radimo, u samom tom procesu, ali, bar ja tako mislim, baš takav zaokret je i trebao da se desi na samom kraju.

Na Susretima pozorišta u Brčkom kulni Brešanov tekst publika je gledala i ranije i to u izvedbi Hrvatskog narodnog kazališta Mostar, zagrebačkog Kerempuha i sarajevskog Narodnog pozorišta. No ova banjalučka postavka bitno se razlikuje od dosadašnjih, jer je kraj drugačiji od onog kakav je napisao Brešan.

Da, tako je. To je, jednostavno, Nikolin pečat koji je htio da stavi na ovu predstavu. On je htio da se to tako zaokrene i da tako završimo upravo da se jasnije pročita poruka ovog komada.

I sami likovi su nekako iščašeni, groteskni, ali i to je, čini mi se, svojstveno Nikoli Pejakoviću i njegovim karakterima?

Da, jesu groteskni. Mi smo radili sa njim i „Narodnog poslanika“ Branislava Nušića. Taj tekst danas ima možda i sto godina. I mi smo to isto tako radili na sličan način, iako smo taj tekst radili mnogo prije Brešanovog, ali Nikola Pejaković je to slično „pročitao“. I njega to provocira, da malo pomjeri, da malo iščaši likove, upravo ne bi li se, po mom mišljenju, publici jednostavno na tacni dalo ko smo, kakvi smo i kakvo je vrijeme u kojem živimo.

ЦИЉ ПРЕДСТАВЕ ЈЕ БИО ДА ПУБЛИКА НАЂЕ ПОВЕЗНИЦУ СА СИСТЕМОМ У КОМЕ ЖИВИМО

Пише: Дејана Крстић

Ваша улога у представи дјелује као глас разума. Покушавате, као једини образован човјек у тој групи, да балансирате између жеља власти и онога како би заправо требало бити. На крају ипак попуштате и предајете се већини. Како налазите повезницу са ваше улоге и већине која преставља власт у представи, са системом у коме тренутно живимо? Лик Учитеља је у овој Пејаковићевој концепцији, постављен тако да се прикаже као један од најобразованијих међу њима, али на крају подлијеже утицају и предаје се, јер је у мањини. Он у одређеном дијелу комада схвата да је сам, да не може да их мијења и онда пристаје да мијења Шекспиров текст, почиње да пише стихове који одговарају менталном склопу те власти и самим тим иде им уз длаку, не субобљава се са њима, мислећи да ће линијом мањег отпора доћи до неког резултата. Али у суштини и у овој Пејаковићевој поставци видимо да је крај мало измијењен и одједном постаје трагедија. Циљ је био да се представом изнесе порука, да се види у каквом окружењу ти људи живе и да се нађе повезница са данашњим временом. Можда се неко и препознао у представи, па је имао неку реакцију на то. Суди према реакцијама у публици, много се људи и препознало у вашој представи. Али како ви на крају све то гледате, има ли смисла, као појединац супро-

стављати се или нам је нужно приклањати се систему? Позориште само, као полазна тачка, не треба да нуди рјешења на та питања. Оно је ту да постави питање, изнесе проблем, а на публици, на гледаоцу је да то анализира, прихвати или присвоји и на крају сам нађе неко рјешење. То је негдје иначе циљ и сваке представе. Који год текст да поставимо, очекујемо да након тога људи оду кући да размишљају о томе, да их дирне, без обзира да ли је катарзична, да ли је комична, да ли ће се смијати три дана, плакати или поистовијетити се са ликом на сцени. Представа Хамлета у селу Мрдуша Доња извођена је неколико пута у Брчком. Како је бањалучко позориште и редитељ Никола Пејаковић ову представу другачије донио? Иако је ова представа у Брчком гледана више пута, сам избор селектора доказује да смо допринијели томе да се тај текст сада прикаже на неки потпуно другачији начин. До сада није на овај начин представљана, не знам да је неко представу окренуо до те мјере као што је то Пејаковић урадио, па је самим тим занимљивије и интересантије што је све помјерено у ово доба, а опет је остало то наријечје у коме је писано, тако да мислим да је то довољно занимљиво да би људи дошли да поново погледају.

UDRUŽENIM I ZAJEDNIČKIM SNAGAMA DO PROMJENE U DRUŠTVU

Danilo Kerkez, glumac
Razgovarala: Anđelka Đurić

Uloga mladog Joce koji se srčano bori i traga za istinom, ipak na kraju gubi bitku na tragičan način! Da li je vrijedna takva borba?

Kao što ste vidjeli, mladi Joco se ne uspeva izboriti, on se, zapravo, samo pokušao boriti ali srcem, iskrenošću, dušom i nadom da ima dobrih ljudi koji će to prepoznati. Međutim, na tom putu nailazi na drugačiju stvarnost i oni ljudi sa čistom emocijom, kojim je lik mladog Joce vjerovao, poput Učitelja, su ga izdali. Na koncu, njegova borba je od samog početka osuđena na propast. Danas, u ovom društvu smo i mi kao pojedinci, poput Joce, osuđeni na jednu vrstu tragedije, veću ili manju, ali u principu tragedija je tragedija.

„Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja“ opisuje društvo koje je upravo prisutno na našim prostorima. Kako to, zapravo, prihvatiti?

Danas je ipak i gore! Mislim, da ovi ljudi ne bi baš u javnosti na ovaj način ispričali šta rade među svoja četiri zida, sigurno bi to, malo više, ofarbali. Činjenica je da su u našoj realnosti simpatična opšta narodna veselja i da se to daleko čuje, kako je odigrano u predstavi, dok oni koji razmišljaju, naprosto su smiješni i nepotrebni. To je ipak poražavajuće, ali niko vam ne može oduzeti posljednju vašu nadu, da ipak može doći do promjene takve zbilje.

Kako se odnositi prema toj surovij stvarnosti?

Način na koji se može nešto promjeniti, jeste da udruženim i zajedničkim snagama pristupimo ka promjenama, korak po korak, sigurno će dati pozitivan pomak i rezultat. Poruka i jeste da se upravo još „večeras“ ne zaboravi tema i snažan zaključak ove predstave i da ujedno to postane ideja vodilja, koja će non – stop podsjećati da više ne može tako. Kratko i jasno, dosta je!

Da li je teško ili lako ostvariti značajne angažmane mladom glumcu danas?

Mladi moraju sami da traže svoje mjesto pod zvijezdama, niko ih neće zvati i vući za rukav. Moraju podići glavu i one starije pogledati pravo u oči i zatražiti svoj prostor. Ali to mogu samo oni koji iskreno iz dubine duše i srca to žele i vole, jer od ovog posla se ne živi, živi se od ljubavi prema ovom poslu.

DRAMSKA BAŠTINA U SPISATELJSKOM, REDITELJSKOM I GLUMAČKOM ISKAZU

Piše: Srdjan Vukadinović

Tradicionalno svake godine Susreti pozorišta / kazališta u Brčkom počinju sa pozorišno dokumentarnim izložbama koje su posvećene dramskoj baštini i bosanskohercegovačkog, a i južnoslovenskog ambijenta. Sve se one organizuju upravo u određenoj konkretnoj godini povodom nekog od jubileja dramskih stvaralaca i poslenika kojima su posvećene. Ranijih godina su iste bile posvećene isključivo dramskim piscima koji čine spisateljsku dramsku baštinu Festivala koji u svojoj konceptualnoj ravni i počiva na domaćoj drami. U zadnje tri godine na pozorišno-dokumentarnim izložbama zastupljeni su i glumci i reditelji koji su ostavili traga u dramskom prostoru Regiona. Trideset i šesti po redu Susreti pozorišta / kazališta, koji se organizuju devetnaeste godine trećeg milenijuma u svom izložbenom dijelu imaju pet pozorišnih dokumentarnih izložbi. Dvije se posvećene dramskim autorima, dvije glumcima, a jedna reditelju i teoretičaru teatra.

U godini kada se održavaju XXXVI Susreti pozorišta / kazališta vijek je od smrti Svetozara Ćorovića i devet decenija od smrti Ive Vojnovića, dvojice dramskih autora koji su svojim dramama obilježili epohu kraja XIX i početka XX vijeka. Dvojica glumaca koji imaju određene jubileje 2019. godine su Adem Ćejvan, kome je 30 godina od smrti i devet decenija je od rođenja Rudija Alvađa, dvojice protagonista koji su svojim rolama, jedan mnogo više u pozorištu i na filmskom platnu a drugi u televizijskim serijama i dramama, dali poseban pečat BH glumištu. I devet decenija je od rođenja Josipa Lešića po osnovnoj pozorišnoj vokaciji reditelja, a po dodatnom angažmanu i značajnog historičara i teoretičara drame i pozorišta. Svojevrsni pozorišni pripovijedač hercegovačkog kraja Svetozar Ćorović (1875 - 1919) je najpoznatiji kada je teatar u pitanju po drami „Zulumćar“. Značajna su

i druga djela ovog autora kada je pozorište u pitanju („Adembeg“, „Poremećen plan“, i dr.), ali priča o „Zulumćaru“ je inscenirana u teatrima u BiH, Hrvatskoj, Srbiji i Crnoj Gori. Jedan iz čuvenog mostarskog trojca, pored Alekse Šantića i Jovana Dučića, pripovijeda o upravo o urbanom životu i njegovim nevoljama. I upravo ta Ćorovićeva dramska pričanja su nešto što će svakog pojedinca otrgnuti od nevolje ili makar razmišljanja o njoj.

Sentimentalno vezan za Dalmaciju, a prije svega Dubrovnik i Split, Ivo Vojnović (1857-1929) je ostavio neizbrisiva dramska djela koja su danas obavezni dio lektire. Tu se prije svega misli na „Dubrovačku trilogiju“, „Ekvinocijo“ i „Maškarate ispod kuplja“. Sentimentalnost vezana za dalmatinsko područje je prouzvela posebnu emotivnost u Vojnovićevim djelima. Ponekad se čini da je njegov dramski prostor trajno smješten između kreativnog i opservacije. Otvorenost dramaturgije njegovih djela je bila izazov za mnoga kazališta pa su mu djela igrana i u banjalučkom Narodnom pozorištu Vrbaske banovine, ali i u sarajevskom Narodnom pozorištu, kao i u drugim teatrima širom regiona.

Rijetko se dešavalo u dramskom ambijentu južnoslovenskog pozorišta da je neko uspješno spojio teoriju i praksu. Uglavnom su to bili reditelji Branko Gavella i Hugo Klajn. Ali, to je uspio i Josip Lešić (1929 - 1993). Istraživanja ovog autora unutar pozorišnih arhiva i njegovo priređivanje monografskih publikacija je nešto što je nezaobilazno kada je riječ o teorijsko i istorijskoj teatrološkoj misli u Bosni i Hercegovini i Regionu. S druge strane mnoge režije sa njegovim potpisom u teatrima širom Regiona su ostavile traga u rediteljskim postupcima. Glumačka veličina Adem Ćejvan (1927 - 1989) je ostvario veliki broj pozorišnih i filmskih uloga koje se pamte kako one u beogradskom Jugoslovenskom dramskom pozorištu, tako i one u u banjalučkom Narodnom pozorištu, tada Bosanske krajine i sarajevskom Narodnom pozorištu.

Glumac koji je bio „skrojen“ po mjeri gledališta je Rudi Alvađ (1929 - 1988). Zapravo to je bio jedan, slobodno se može reći, mitski lik zajedno sa Reihanom Demirdžićem. Pamte se i njegovi pozorišni likovi kreirani u predstavama rađenim u produkciji najviše Malog pozorišta, danas Kamernog teatra 55, a zatim i sarajevskih teatra - Narodnog pozorišta i Pozorišta mladih. Ostaju da se pamte, ali i da dalje žive, izvrsna djela i predstave i Ćorovića, i Vojnovića, i Lešića, i Ćejvana, i Alvađa. Korenspondiraju djela ovih pozorišnih poslenika, kako u spisateljskom, tako i u rediteljskom i glumačkom smislu sa vremenom kada su nastajala, ali i kada su postavljana na pojedine pozornice širom južnoslovenskog Regiona. Svako djelo od ovih protagonista je probuđivalo pažnju kod doživljavalaca teatra i tjeralo ih da idu u kazalište kada su predstave sa pomenutim protagonistima ili od istih na repertoaru teatra.

OD GROTESKE DO TRAGEDIJE

Piše: Mladen Bičanić

Zašto Ivo Brešan danas u teatru? I zašto baš njegov kulturni komad „Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja“? Redatelj predstave kojom su otvoreni XXXVI Susreti pozorišta/kazališta u Brčkom, Nikola Pejaković, odgovara bez trenutka dvojbe: „Zato što ne postoji ništa aktuelnije, u ovome času, od Brešana. Ne postoji ništa mudrije, pametnije i tačnije rečeno o nama sa ovih balkanskih prostora, o našem mentalitetu, nego što su rekli Nušić i Brešan. A između njih – Kovačević... Svi smo mi, ovako ili onako, dio Brešanovog „Hamleta“, Nušićevog „Sumnjivog lica“ ili Sterijinih „Rodoljubaca“. A pokojni Ivo Brešan (1936. – 2017.) o tim odrazima nas samih što se zrcalimo u njegovim besmrtnim likovima, kaže: „Ne treba uzroke tražiti izvan nas; oni su u nama. Niti se treba zavaravati da nas političari mogu učiniti boljima, jer su oni plod istog mentaliteta kao i svi mi.“

Brešan spomenuti komad piše prije više od pola stoljeća, praizveden je u zagrebačkom Teatru &TD 1971. godine, Banja Luka ga prvi put vidi na pozornici svog matičnog teatra 1984-te u režiji Jovice Pavića, a koncem prošle godine na scenu Narodnog pozorišta Republike Srpske postavlja ga redatelj Nikola Pejaković. Igra vrlo motiviran i sjajno posložen glumački ansambl ove kazališne kuće, predvodi ga Željko Erkić u naslovnoj roli Bukare, lokalnog moćnika i silnika koji mu daje i neku prikrivenu, ali ipak osjetnu, dozu jeze i straha koji prate svako njegovo pojavljivanje na pozornici, svaku repliku koja odzvanja poput pucnja biča dresera svjesnog da su oko njega tek divlje životinje a njegova je jedina zadaća pripitomiti ih i natjerati da igraju po njegovom diktatu. Sjajna je Slađana Zrnić, igra superiorno Majkaču, odlični su Željko Stjepanović, Ljubiša Savanović, Aleksandar Stojković, Vladimir Đorđević, Nataša Perić i Danilo Kerkez, kao antipod glavnom liku, u ulozi Joce, mladog čovjeka i buntovnika čija je sudbina od samog početka zapečaćena onoga trenutka kada je digao glas protiv surovosti i bezobzirnosti, lopovluka i licemjerja sredine u kojoj je osuđen da živi. Scenografiju potpisuje Dragana Purković Macan, kostim je djelo Jelene Vidović, muziku je komponirao Petar Bilbija.

Pejaković pomno prati Brešana u temeljnoj ideji,

razrađuje je postupno i gotovo bez velikih odstupanja, sve do tragičnog kraja. Tu crnohumornu komediju mentaliteta, grotesku što nam u lice baca vlastitu dvoličnost i sklonost nezamjeranju, ropsku pognutost i poniznost pred silom i autoritetom ne bi li očuvali taj privid slobode i samostalnosti kojima tako silno težimo a nikada ih ne dostižemo, gotovo neprimjetno preobražava u polje drame, u predjele tragičnog i neizbježnog, pokazujući nam kamo to sve naša vlastita neodlučnost ili bojazan da se odupremo silniku može dovesti i što sve može ugroziti. Teatar u teatru, kao forma, metod i postupak, ono je po čemu lako prepoznamo Brešana, to je ona intertekstualnost kojom se obilato koristi u svom dramskom opusu i koja mu dopušta da na podlozi nekog već poznatog i često igranog teksta iz svjetske dramske literature tako jasno, nedvosmileno, točno i precizno progovori o onomu što se događa, tu, oko nas, u našoj stvarnosti samo to nismo prije njega prepoznali i uvidjeli sve opasnosti s kojima se svakodnevno suočavamo. Pejaković to vrlo dobro uočava i razumije: igra se riječima i njihovim značenjima, koristi originalan govor izvornog dramskog rukopisa ali i ubacuje govor likova smještenih sada u neku drugu sredinu, koristi sračunatu autoironiju kojom razobličava i teatar sam po sebi, (biće ovo velika predstava, čujemo ne jednom sa pozornice), a time, naravno, i društvo u kojem takvo pozorište djeluje kao i visoko pozicionirane vođe koje tim mehanizmom zla i podjarmljivanja rukovode, kao poštene i uzorni građani. Njegovo uprizorenje Brešanovog „Hamleta u selu Mrduša Donja“ vjerno je ideji izvornika ali nosi i bitne novine: šekspirijanski je krvavo na samom kraju, nakon ubojstva glavni zločinac trijumfira: „Mi smo pripremili predstavu kakvu svijet nije vidio – čujete li?“, dok jedan o suučesnika u zločinu konstatira: „Nije lako uvesti red u državu – šta tute još nema, zlobe, zavisti i šta ti ja znam... O ovome ne treba nikom ništa da govorimo, jel jasno?“, klasična je to mantra svakog autoritarnog sistema. Ništa više nema se za reći, krvave ruke i tijelo ubijenog mladića posljednji je znak opomene, krik kojim predstava zamire i upozorava nas – nema nevinih.

HILJADU GODINA TRADICIJE KULTURE NAŠIH UBILAČKIH ČUDI

Piše: Suvad Alagić

Nikola Pejaković, reditelj prve predstave koja je otvorila takmičarski dio ovogodišnji regionalnih XXXVI Susreta BH pozorišta/ kazališta u Brčkom – "Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja". Prije početka rada na najnovijoj aktuelnoj dramskoj inscenaciji kulturnog HAMLETA kulturnog dramskog pisca BREŠANA, potpuno je bio svjestan da je nakon sloma socijalističkog sistema i nestanka same države Jugoslavije ponovo došlo vrijeme kada je ovaj komad idealan tekst za postavljanje na scenu. Rađajući s dramskim ansamblom Narodnog pozorišta Republike Srpske, Banja Luka, Pejaković je toliko umjetnički direktno pogodio u raskravljenom, ubilačko i pljačkaško voljeno srce vremena koje živimo, vremena koji svi redom zovu tranzicija, ali i vremena koje se hrani ljudskom krvlju traje naših hiljadu godina, i koje nema kraja ni izlaza.

Odmah nakon igranja predstave, pod rukovodjenjem moderatora Dževdeta Tuzlića, urednika za kulturu u BHT, dok su glumci bili još mokri zadihani i još puni emotivno tragično-komičnog magijskog pozorišnog magneta, započela je dobra diskusija, a više je nego očito bilo da su i publika i pozorišna kritika, ipak, bili u blagom šoku, jer Pejaković u ovoj MRDUŠI nije bio direktan, on je bio umjetnički ŠOKANTAN.

Aleksandar Stojković, glumac u predstavi. govorio je o jednoj vrlo zanimljivoj stvari u predstavi, a to je poruka iz testamenta Ive Brešana da se ovaj komad uvijek igra na jeziku kojim je izvorno napisan, što je i ispoštovano i vrlo uvjerljivo i sugestivno. „Ideja da radimo ovu predstavu je sa Pejakovićem dogovorena desetak mjeseci prije premijere 28. decembra. Kada smo kontaktirali agenciju koja ima nadležnost i prava u vezi izvođenja Brešanovih predstava, a to je jedna agencija u Zagrebu, jedini uslov bio je, a valjda je to i sam Brešan svojim testamentom i naznačio, da se ne smije dirati jezik pisca, što znači da se komad mora igrati u originalu na tom hrvatskom jeziku Dalmatinske Zagore. I naravno da sam se pitao - šta će to sad značiti za nas ovdje!? Tema je u redu, to svi želimo da kažemo, da se ništa nije promijenilo od onih vremena, da su i danas na političkoj sceni polupismeni, bahati, primitivni ljudi kojima je kultura na zadnjem mjestu...“

Nikola Šimić Tonin: “Čim se spomene Brešan ili jednostavno počne govoriti o njegovom djelu odmah počnu prolaziti ti likovi od najvećih glumaca koje je dalo ovo podneblje. Ne možemo pobrojati sve, ali evo, od Šerbedžije, Ljubiše Samardžića i mnogih drugih koji su bili svojevrsni spomenici u to vrijeme. I onda se sada pojavi, u bilo kojoj dvorani, u bilo kojoj zgradi,

jednostavno ono što živimo danas. Vi ste nama večeras pokazali kolika je svesremenost tog Brešanovog teksta i najviše što se mene dojmilo, poslali ste nam poruku - ništa se nije promijenilo. Oni odonda samo su obukli ova nova odijela, etikete nalijepili, sa toliko toga kiča, neukusa. Dali ste nam one onda u likovima ovih danas i odlazimo kući s predstave s porukom - ista glava, isto vrijeme, očito ili ne učimo ništa iz onoga što nam se prije događa pa puštamo da nam se to stalno događa...“

Miroslav Obradović: „Falilo mi je na početku tog kiča o kojem govorimo još više, ali nisam znao da je tehnički problem u pitanju, ali je to nadoknađeno kostimima. Sve govori da nam Brešana nikad nije dosta. Otkako su obnovljeni Susreti ja se ne sećam da li je bilo par sezona a da nije igran Brešan. Gledali smo ga u više izvedbi. Kao i sve ostale, ova mi se izvedba posebno svidela, ne bih posebno komentarisao Brešana jer je tu skoro pa sve, već rečeno. Fantastična igra glumaca, iako je po mom mišljenju sama igra bila u drugom planu u odnosu na političare. Ali sa onim padovima Slađane Zrnić, zaista sam se u jednom trenutku bio uplašio, toliko je to bilo uverljivo, i onda očekivanje - šta će se desiti na kraju. Nisam očekivao da se čista komedija pretvori u tragediju. Bili ste sjajni večeras, i hvala vam za to.“

Boris Marić: “Prvo želim da vam poželim dobrodošlicu, dobro došli u Mrdušu, jednu od mnogih - lijevu, desnu, gornju, donju, svejedno je, ima ih mnogo. Najtačniji opis ovog komada je groteska, iskrivljena slika stvarnosti koju živimo. Ali zapravo, ovo nije iskrivljena slika, ovo je upravo ono što živimo i žao mi je što večeras gospodin Pejaković nije tu jer sam predosjećao, kada sam saznao ko je režirao predstavu, šta može da me čega, pored ansambla samog koji ne može da omane jer ima sjajne glumce. Mi zapravo ne živimo u prošlosti, moje bar mišljenje je da mi stagniramo i odatle ta svesremenost svih tih tekstova Brešana. Čestitam vam svima na sjajnom izvođenju.“

СУСРЕТИ ПОЗОРИШТА/КАЗАЛИШТА – ФЕСТИВАЛ МЕЂУНАРОДНЕ ВИДЉИВОСТИ

Пише: Предраг НЕШОВИЋ

Брчко као фестивалски град. Брчко као позоришни град. За оба ова епитета у једној реченици заслужни су људи који су основали, а затим све ове године одржали фестивал под данашњим именом СУСРЕТИ ПОЗОРИШТА/КАЗАЛИШТА БРЧКО ДИСТРИКТ. Поред чињенице да је пролазио кроз различите фазе и облике, идеја о фестивалу као тачки културног сусрета остала је оно што је у неким тренуцима била можда најважнија ствар због које ових дана фестивал прославља свој тридесетшести рођендан (а траје 45 година). Као последица или као линија актуелних друштвених догађања, основан је 1974. године, с намером да буде место СУСРЕТАЊА позоришних кућа, аутора, глумаца, редитеља и заљубљеника у позориште и градски дух, првенствено из Босне и Херцеговине. Био је то начин да један мали град, тада, буде део великог покрета оних који су се смело одважили да себи пронађу место које ће до данас у заједничком критичком дијалогу окупљати људе сличних интересовања и оне склоне разматрању стварности на више различитих огледала. Сведочење Јакова Амићића и Срђана Вукадиновића, забележено у књизи издатој поводом четрдесетогодишњег трајања Фестивала, можда најбоље описује атмосферу, околности и значај тадашње локалне позоришне сцене у Брчком: Основна концепцијска значајка Фестивала базирана је на домаћем тексту, односно тексту писаном на једном од језика јужнословенског језичког подручја који

сви разумију и за који не треба преводилац, а који се у Босни и Херцеговини прије деведесетих година називао српскохрватски / хрватско–српски, а од Дејтонског Устава (1996) босански, хрватски и српски језик.” (страница 13)

Носилац ове почетне клице било је Аматерско позориште „Васо Пелагић” и резултати које је ово позориште остваривало у сасвим новој естетици и изражавању у аматерском драмском стваралаштву и издвајало га од других културних и уметничких институција које су се на нивоу града бавиле аматеризмом. И задавало грдне муке људима у граду. Представе које су радили биле су модерне, високо професионалне, имале су уметнички језик и рукопис који су тешко читали људи који су подржавали само класичне форме изражавања у драмском аматеризму. У интервалу од 1961. до 1974. године Аматерско позориште имало је проходност на свим смотрема од Брчког до Хвара.

Поред иницирања и оснивања Фестивала, између осталог, то позориште утемељује јединствену манифестацију у театарском животу, која даје подстицај новим стваралачким тражењима. Овакав фестивал потврђује тада да је позоришни покрет у овом граду попримио нове квалитете и треба да постане традиционална манифестација која ће сваке године представити најквалитетнија и најавангарднија остварења од значаја за унапређење позоришног живота у Босни и Херцеговини. Матична кућа фестивала, логичним следом околности, постало

је 1974. године Аматерско позориште „Васо Пелагић”.

Оно што је интересантно, а што се мора нагласити, јесте да се у овом граду одржава најзначајнији и најстарији бх. Фестивал, у граду који нема професионални театар. А шта он за овај град значи? Наравно много значи. У овом граду сви живе за овај фестивал. Жељно га ишчекују и увек се тражи карта више јер је то идеална прилика да најбоља публика види пресек свега онога што се радило у периоду од годину дана у професионалним БиХ театарским кућама у Региону. У овом граду се током године дешавају и други догађаји, не мање вредни, али ништа се не може мерити са Сусретима позоришта/казалишта.

И ако у том смислу повежемо године и оно што овај фестивал својом тематско-програмском оријентацијом представља, за све то време, доћи ће до оправданог мишљења како се заиста традиција често гради иновативношћу. Али, евидентно Брчко је успевало да за храбре, другачије и њихове идеје нађе мирно место да без велике буке и помпе, покрену велика питања, друштвене дилеме и проблематизовано много више него на неким „важнијим” позоришним смотрама. Тако је било свих претходних година.

Данашњи Сусрети... кроз театарске форме и тенденције најављује тек долазеће театарске трендове и кроз њих проблематизује често коначно постављене модуле друштвених односа који, као и вековима пре, своје одразе налазе управо на позоришним сценама. Зато је било важно појавити се у селекцији овог Фестивала. С једне стране, то је декларисало Брчко као град који својим позоришним духом себе позиционира као тачку пресека театара у овом делу Региона. На другој страни, данас велики позоришни редитељи или глумци, су кроз, управо овај фестивал, себе стављали у контекст онога што је тада значило „смела мисао”, или естетика процеса истраживања у области драме и позоришта. Велики је значај заправо имала једна оваква смотра као велики инкубатор позоришних идеја. То ваљда иде од љубави и слободе – основних предуслова да уметничко дело буде спонтано. У томе видим оправданост и значај Сусрета... у Брчко дистрикту данас.

Имена које памти и пише историја овог фестивала чија се претпоставка испоставила као оправдана и пре свега истинита у „читању” потенцијала и важности ове врсте окупљања, на првом месту, то су људи који га сваке године посвећено организују, те на тај начин чине да се богато наслеђе, које сада превазилази оквире институције, пренесе и на генерације које се позоришту тек уче. Тек онда долазе уметници који, уз често надљудске напоре ових прво поменутих, остају забележени на фотографијама, у билтенима и новинским чланцима, као носиоци покренутог дијалога у ономе што је видљиво и лакше памтљиво. Зато је овде неизбежно поменути оно што ће једном бити записано у много важнијим документима од овог; то да су у Брчком били, и за публику играли глумци, врсни глумачки ствараоци из Босне и Херцеговине, Србије, Црне Горе и Хрватске...

Данас је то театарска манифестација, која покреће она питања која би требало да нам буду прва. Кроз процесе и истраживања, открива се нови свет, не само позоришта, већ свакодневице о којој се често (о)лако промишља. Врло је тешко одолети а не поменути и то да стваралаштво мора

да прибегава најразличитијим методама како би скренуло пажњу на себе. Као да није довољна сва досадашња грађа, сви успеси, бројке и људи који данас прослављају тај тридесет и шести (четрдесетпетогодишњи) рођендан, тиме већ дубоко залазећи у другу половину једног животног века.

У времену које је захтевно, преиспитивање савести, провокативни приказ друштвених околности у позоришном изразу, али и у свакој другој уметности, јесте оно по чему се уметнички производ разликује од медијске забаве. Већина позоришних стваралаца у својим делима не поставља никаква питања нити, самим тим, даје одговоре. Позоришни продукт, ако у свом садржају није друштвено актуелан или ако не садржи јасан активизам, отпор, постаје и остаје сиромашно дело. Драмска прича је само полазиште за оно што стваралац жели да представи. Без тога уметност постаје једнодимензионални приказ. Критичко и субверзивно је оно што одређује вредност дела. У трагању за дубљим смислом долазимо до запитаности, сумње. Запитаност је суштина. Она свако дело може естетски, али и етички да одреди. Запитаност над собом, као код Хамлета, проширује се над запитаношћу над светом. Одговор на друштвене појаве од традиционалног до ексклузивног; од Брехта који је својим делима учествовао у друштвеним околностима до савременог израза који подразумева ангажовани говор и друштвени активизам. Питања која постављају аутори изабраних представа подразумевају и храброст за трагање и суочавање. Сусрети... имају пре свега уметнички домет који је пресудна одредница, а не само пуко задовољавање сценског израза. У најбољем случају они су постали расадник нових и свежих стремљења.

Немојмо заборавити другу страну онога што Сусрети... значе у свом пуном смислу. То је публика. Млада, она најважнија, којој је ово нека врста подстицаја и охрабрења за искорак у свет слабо опипљивих форми и трагачких путева од којих се често, ради малих сигурности, склањамо.

Сусрети... као овакви данас, подстичу на активан однос према стварности и уз своју публику не дају простора за таворење, већ стално трагање и питање. У складу с тим, можда је криза средњих година начинила овај фестивал поново младим, актуелним слоганом „Заточени у прошлости” којим овогодишњи селектор Владо Керовић још једном својим одабиром представа покреће и инсистира на „актуелности теме” онога што позориште носи као идеју сталне промене у свим својим аспектима. Овога пута, у наслову је сублимиран смисао свега што је до сада урађено. Управо је време да се запитамо, променимо и у томе останемо доследни сваком неутуђивом делу прођеног искуства.

На крају, наслеђе Сусрета... је огромно и вредно. У традицију овог фестивала уграђени су таленти и напори многих људи. Њихов рад нећемо анализирати, већ ћемо одати признање њиховој храбрости и отворености за све праве потезе. Наслеђе овог фестивала инспирише и мотивише, пре свега младе, да без обзира на судбину театра буду храбри и доследни себи.

Отварање се је догодило, и ако је судити према оној народној „По јутру се дан познаје” можемо очекивати изузетно леп дан. Све говори да су и овогодишњи Сусрети... на правом путу, путу који лагано води ка још једном успеху. Срећно!

ANĐA JE ŽRTVA SISTEMA KOJEM SE PRILAGOĐAVA

Piše: Maja Kovačević

Na prošlogodišnjim Susretima pozorišta gledali smo je u predstavi „Naši dani“, a u Brčkom je nastupala i u „Urnebesnoj tragediji“. Nataša Perić, glumica Narodnog pozorišta Republike Srpske još jednom je briljirala svojom glumom na brčanskoj pozorišnoj sceni. Ove godine pojavila se u liku djevojke Anđe u „Predstavi Hamleta u selu Mrduša Donja“.

Nataša kaže da je Brešanov tekst po kojem je predstava rađena pretrpio izmjene, a ponajviše dio koji se odnosi na lik kojeg glumi. Za predstavu kaže da na komičan način prikazuje nimalo šaljivu stvarnost.

Kako bi opisali lik Anđe?

Anda je djevojka koja se našla između dobra i zla. Moglo bi se reći i da je žrtva našeg sistema. Ne bih nikad željela da postanem ta Anda, ta vrsta osobe. Ne bih voljela da sam okružena tim ljudima. Milsim da je Anda dobra osoba, ali se sistemu prilagođava na loš način. Zarad posla ona radi neke loše stvari. Istovremeno pokušava i da spasi svog momka koji se protivi sistemu, ali u tome ne uspijeva i on tragično završava. Nastojala sam da shvatim lik kojeg glumim i ne mislim da je zla osoba.

Šta nam, zapravo, Anda poručuje?

I u životu se uvijek nađemo pod tim okolnostima kada moraš da doneseš odluku da li je u redu da se nešto uradi ili ne zarad nečega, te da o tome treba dobro razmisliti.

Jeste li zadovoljni kako je publika reagovala na ovu predstavu?

Ovo mi je treći put da sam u Brčkom i svaki put se radujem kada dođem. Zadovoljna sam kako nas je publika prihvatila. Uspjeli smo da ih nasmijemo. Moram da priznam da sam zaodovoljna i kako smo odigrali predstavu. Generalno, bila je lijepa atmosfera. Bilo je puno aplauza, što me baš raduje. Nataša uporedo igra u „Našim danima“ koji su na repertoaru Narodnog pozorišta Republike Srpske. Uskoro ćemo je gledati u još jednoj predstavi, rađenoj po jednom Dučićevom djelu, ali ne otkriva kojem.

Koja Vam je uloga bila najzahtjevnija, a lik najomiljeniji koji ste do sada odigrali i da li postoji uloga koju biste željeli da odigrate?

Svaki lik je zahtjevan na svoj način. I kada igraš sporednu ulogu, ti opet igraš jedno živo biće i dužan si da ga, kao glumac, opravdaš i izgradiš. Ne mogu da odvojim najdraže uloge. Sve su mi drage. Volim da igram sa ovom ekipom sa kojom smo nastupili u Brčkom. U „Našim danima“ jednu scenu igram sa sinom i to ima posebnu draž. Volim glumačke izazove, pa zbog toga i nemam ulogu koju bih voljela odigrati, jer sa svakom ulogom usavršavam i otkrivam i nešto novo o sebi.

Osvajali ste brojne pozorišne nagrade, a u septembru i svoju prvu filmsku nagradu na 54. Filmskim susretima u Nišu za glumačko ostvarenje u filmu „O životu i smrti“. Koliko Vam nagrade znače?

Ta filmska nagrada mi je posebno draga jer je prva te vrste i iz razloga što nemam mnogo iskustva na filmu. To je bio jedan od mojih prvih filmova koje sam snimala. Nagrada mi je bila veliko iznenađenje. Nisam je očekivala. Svaka nagrada znači, posebno mladom glumcu jer podstrek za dalji uspješniji rad.

Za sebe Nataša Perić kaže da je veoma organizovana osoba i privatno i na sceni. Mladim ljudima poručuje da slijede svoje snove.

ТЕАТАР У ТЕАТРУ” ИВЕ БРЕШАНА – ТЕАТАР ЗА СВА ВРЕМЕНА

Пише: Предраг НЕШОВИЋ

Синоћ, 21. новембра/студеног. Брешановом „Представом Хамлета у селу Мрдуша Доња” као хроником о Букарином разбојничком тријумфу над свим правним режимима засигурно је најтачнији одабир за почетак фестивалског програма СУСРЕТИ ПОЗОРИШТА/КАЗАЛИШТА БиХ Брчко дистрикт. Сјајан почетак ове манифестације извођењем и најновијим тумачењем наше колективне драме наглашавањем трајности времена корупције у режији Николе Пејаковића и извођењу Народног позоришта Републике Иво Брешан (1936– 2017) сјајни аутор врло критичерских драмских текстова, који је можда понајбоље познавао, осетио и описао менталитет наше вечне „Мрдуше Доње”, је написао: „Текст ’Представа Хамлета у селу Мрдуша Доња’, написан још године 1965, редиговао сам досад неколико пута. Ова његова посљедња редакција направљена је у складу с режиском концепцијом праизведбе, одржане у Театру &TD 19. травња 1971. Захваљујем редатељу Божидару Виолићу, глумцима: Крешимиру Зидарићу, Звонку Лепетићу, Шпири Губерини, Божидару Бобану, Златку Црнковићу, Мирку Војновићу, Младену Будишћаку, Иви Фицију, Томи Кнежевићу, Влади Облешћуку, Ђури Утјешановићу, Божи Тракићу, те глумицама: Власти Кнезовић, Мињи Николић, Лени Политео и Зденки Трах, који су својом креативношћу придонијели оживљавању текста на сцени, те тако и овом његовом коначном облику.” Комад „Представа Хамлета у селу Мрдуша Доња” је прерастао дневну потрошност и уврстио се у трајне вредности хрватске књижевности, и прво је суочење с Брешановом траги–гротескном визијом наше блиске прошлости и живота уопште. Данас се, са историјске дистанце, може утврдити да је појава Иве Брешана крајем шездесетих година била доиста прекретничка. Као зачетник фарсично– гротескног модела драме Брешан радикално прекида с крлежијанским типом драме који је до тада доминирао. За разлику од већине драматичара у послератном раздобљу који стварају под утицајем Мирослава Крлеже, Брешан се својим драмама надовезује на традицију хрватског пучког театра и средњовековне фарсе, као и на развојну линију хрватске комедиографије која води од Марина Држића и Титуша Брезовачког. Специфичан медитерански смисао за хумор повезује га и с дугом традицијом европске комедиографије. Специфичност Брешанове драматургије је и да он већину својих драма гради на темељу великих дела светске књижевности, као што су „Хамлет” или „Фауст”. Већина теоретичара и критичара овај Брешанов поступак објашњава тежњом да се теме везане уз друштвенополитички актуалитет уздигну

на висину универзалног и свевременског. Притом се не сме занемарити ни специфичан друштвено-историјски контекст који је аутора на неки начин „присилио” на недириктан говор кроз туђа дела. Јер, критичност и увек полемичан тон према стварности учинили су Брешана једним од најпопуларнијих и најизвођенијих аутора, али су му истовремено обзбедили етикету „неподобног” писца. Какву поруку ова комедија шаље данашњој публици? Да ли уопште има поруке? Има, ово је један свевременски текст и поручује једино то да се човек не мења без обзира који режим био, у којем друштву живи, у којем систему. Тако је било у доба социјализма. Но, и у данашњој такозваној демократији питање је колико заправо има слободе, а на сцени су и даље неки облици прикривеног говора и (ауто)цензуре. Човек је увек човек са свим својим манама, са својим подложностима, својом потребом за моћи. И без обзиром да ли се у оригиналу ради о социјализму, до данас се ништа није променило. Променили су се режими и другачије је све али у суштини човек увек остаје исти. Данас људима у 2019. години као и младим људима који имају двадесет година, је све то занимљиво и све то им је разумљиво. Зато и реагују заправо исто јер уопште није битно у којем то систему живимо. Чак то не спречава дијалект далматинске Загоре у комаду, који је тежак чак и Загрепчанима. Апсолутно, снага Иве Брешана, је у чињеници да је то комад који је написан шездесетих година прошлог века, а може и данас да се игра интегрални текст без иједне промењене реченице. Текст се и данас изводи на нашим позоришним сценама и увек је свеж и актуелан. Све остало зависи од инвенција актера ове авантуре зване представа – глумца и савременог и свежег редитељског ишчитавања. Мењају се неке друге ствари које нас преводе из оног времена у данашње време и једноставно то је само доказ колики је примитивизам, а ми смо, нажалост, још увек на овим просторима недовољно образовани у смислу тога да се не волимо ни образовати у стварима које су данас другачије. Радије волимо робовати предрасудама и некаквим стварима које су нам једноставно лакше. Онда нас је страх напустити тај модел јер се бојимо шта ћемо ако пустимо у наша срца неко друго светло, шта ћемо са свом том силном мржњом, шта ћемо са свом том силном тугом, шта ћемо са свим тим силним разочарањима, итд... И управо зато је тај комад толико снажан. И снажан је јер показује да примитивизам умотан у било коју врсту идеологије, потпуно је свеједно коју, изузетно погубан за све нас, па, ево се показује да је погубан на неки начин и за оне који су на власти. Дакле, тај

примитивизам замотан у било коју врсту идеологије долази као једна врста бомбе која је и емотивна и економска, и све те бомбе које нас бомбардују задњих 30 година показују да је то модел Букаре. Односно, да је Букара и даље постао прототип политичара на свим овим просторима без разлике. Дакле, неко ко је можда чак и жртва једног система. Жртва у толико што, као што оригинални Шекспир каже, а који се пуно спомиње у овом комаду, неки су се и властите памети одрекли не би ли се сакрили у сигурну луку. То је феноменалан склоп свега тога што Брешан ставља пред оне који раде представу и где има апсолутно толико материјала, и који је заиста инспиративан, и који страховито тачно, кристално јасно кореспондира с данашњим временом. У „Представи Хамлета у селу Мрдуша Доња”, очигледно је да сви негативни ликови егзистирају и данас постоје међу нама, и на некакав начин све их је више. Зато смо увек сви прозвани кроз овај текст јер смо у бившем систему дозвољавали да се догађа то што се догађало, дозвољавамо и данас када има демократије да опет постоје Букаре, да опет постоје Јоце, да опет постоји неко ко прође, неко ко не прође. Нема ту велике разлике у принципу. И даље живимо у земљи Букара опседнутих влашћу, лажним моралом, патриотизмом и примитивизмом. Сваки град је Мрдуша Доња. Сваки град је постао Мрдуша Доња. Она препознатљива и незаобилазна литерарна, али и позоришна: или ћу га ја теби, или ћеш га ти мени – што би сваки иоле писмени Британац препознао у Хамлетовој, олити Шекспировој дилеми: бити или не бити. To be, or not to be. Ово је данашње шекспировско исмејавање наше свакодневице, исмејавање друштва. То је и Виљем Шекспир радио у својим комадима. Исмејавао је друштво. Он је очито био један од највећих сатиричара свога времена, ако је могуће тако рећи. Апсолутно је тако и данас, и ужасно је занимљива енергије таквих људи, изговорене неке реченице и начин на који оне одзвањају. Букара, антологијски лик управитеља задруге из Брешанове драме, је једна зверка entertainmenta пуштена у то своје село. Видите како га је аутор замислио: пије, воли жене, човек који воли живот, човек који је на неки начин и симпатичан другим људима. Па ето, и својом неком сировом снагом и једном својом промућурном душом, једним својим здравим, сељачким интелектом он је успео да се наметне... његова историја се и приповеда у комаду. Он се стално позива на рат, а задњи се прикључио том рату. Па ми то имамо и данас, толико тога имамо око себе да је то невероватно. Букара збиља има толико много да их више не можемо ни препознати – од оних социјалистичких Букара чије су се беле кошуље надимале и пуцале од свеже печене јагњетине као дневног реда партијских седница, па до ових данашњих, капиталистичких Букарица, једнако поспаних, задриглих и преждераних, раширених по скупштинским клупама „самосталне” државе. И Букарин је хор данас је гомила људи који су пре несрећне и неспретне кукавице, браћа по сит-

ном грабежу, неголи хладне особе државног апарата. Да је текст свевремен доказују и жртве Букара као што је Сеоски учитељ. У представи подноси велику психолошку патњу не могавши се одупрети бахатости покварених и безобзирних локалних кабадахија који одлучују о туђим животима, али не могавши да се одупре ни своме страху да се успротиви против таквих. Сви смо ми брехтовске жртва капитализма, и позвао бих се одмах на на лик Меки Нож из „Просјачке опере”. Он је криминалац у Лондону и поставља питање што је то у односу на чек, меницу, односно, картицу. Шта је пљачка банке у односу на оснивање банке и шта је то убиство човека у односу на његово запослење, и ми данас имамо све те неке ствари уобличене у један велики, велики жрвањ једног дивљег капитализма, јер ми као људи нисмо уопште спремни. Нас је тај капитализам све заједно задесио на један најнемилији могући начин и све оне најгоре ствари које смо ми могли са Запада довући оне су довучене код нас и оне нас уништавају. Ми смо сви, нажалост, толико избомбардовани негативним стварима да уопште није чудо што се људи не могу насмејати и опустити. Зато је, признаћете, људе ипак много теже насмијати. Изазвати смех, уз љубав као једно од најплеменитијих осећања, је један од најлепших дарова које човек има. Да се насмеје. Поготово да се насмеје када му је тешко, када из неке црне, тешке ситуације може извући нешто по чему је, на крају крајева тај, наш човек са ових простора изузетно познат, по духу комичном. Који и најцрње ствари некакве покушава кроз ту катарзу смеха олакшати самом себи. Макар на пет минута. Та велика, велика, ретка ствар, поготово, у данашње време. То је сензационално колико су то ствари модерне и садашње, а опет, то није комад написан у смислу да се упире прстом јер онда сваки тај човек, који је Букара, има исти рецепт с истим стварима. Прва је позив на патриотизам – ја сам највећи патриота, ја сам већи од вас и сви који нисте уз мене ви сте против не мене, итд. Тако да, дакле, сви говоре исте реченице... и дивна је реченица коју је врло тешко рећи, мислим да ју је написао Семјуел Џонсон „патриотизам је последње уточиште хуља”. То је дивно речено. А видите када се та реченица каже тада сви скоче, поготово на овим просторима где су патриоте они који троше бензин на рачун других, троше туђи новац, граде фирме на на томељима фирми које су пропале, а припадале су некоме у неком друштву... Дакле, све су то ствари од којих се следиш. Ово је толико мрачан комад, толико му је крај мрачан, који доводи у питање то да ни живот људски није довољан разлог да неко престане бити политички амбициозан, ма о каквој се средини радило. За причу о локалном Букари никада није толико битно време: они постоје у времену Гогоља, Раблеа или Шекспира. А Брешан је такав маг пера да он то све направи и напише на тај начин да се ми током ове представе смејемо док се не смрзнемо, док се то огледало не окрене према нама и прикаже свима нама где ми то живимо заиста.

ZATOČENI U SELU MRDUŠA DONJA

Piše: Emina Šehić

Знајући унапред све ово претходно елаборирано, Иво Брешан је знао да ће то бити оправдани и прихватљиви разлог да се не изводи „Представа Хамлета у селу Мрдуша Доња”, он је прибегла посебном принципу извођења у позоришту, а комад постао код нас најпознатији пример театра у театру. Појам театра у театру означава додатну драмску радњу (уметак) која је уметнута у оригиналну драмску радњу (оквир). Наиме, ради се о врло сложену феномену те је потребно јасно га дефинисати и рашчланити одређене његове критеријуме попут: улоге текста уметнутог комада с оквирном радњом, улоге простора, идентитета глумаца итд. Брешанов театар у театру саграђен је на познатом класичном предлошку Шекспировог Хамлета, који му је уједно и један од највећих изворишта. Но, Шекспиров Хамлет доживеће у Брешановој „Представи Хамлета у селу Мрдуша Доња” тешко оштећење, тј. својеврсно поједностављење, а тиме и скраћење. Наиме, доћи ће до поједностављења не само језика, већ и збивања, односа, па све до поједностављења назива ликова (Хамлет ће тако постати Амлет, док ће Офелија постати Омелија итд.). Тако у Брешановом театру у театру реалност постаје представа, док се истовремено разоткрива политичко лице, али уједно и сва, до тог тренутка, маскирана лица мештана у селу Мрдуши Доњој. Театрализацијом ликови у Брешановом делу проговарају истину о „стварности” које су и сами део, али ипак дистанцирајући се у одређеној мери. На пример, Шкунци се чини да је једина могућност деловања и могућност да проговори о свом положају унутар друштва управо преузимање нове улоге у „Представи Хамлета.”, којом он постаје редитељ, а не више сеоски учитељ. Шкунцин монолошки театар у театру повезан је с театром у театру читаве драме. Он, наиме, преузима улогу која је у преузетој структури заузимала исту позицију. Овде, феномен театра у театру, омогућава писцу (а и актерима представе) да на сцени прикажу, без последица осуде политике, све што је подложно критици у једном друштву. Да се мрдушка заједница налази у критичном стању, да у њеним житељима нема повратка моралним вредностима, да у њима нема пожељне равнотеже живота у приказаној средини, да „негативци” и даље остају некажњени, да су сви они који се крећу супротним смером од оног водећег, политичког, већ унапред осуђени на пропаст. Наиме, театар у театру омогућава закључак како истоимена драма заправо и није више толико обрачун с политиком, колико с менталитетом који може доћи на власт за време било које владајуће политике, Притом се Шекспирова узвишена трагедија механички подређује примитивним животним узорима и приликама. Но, драмски архетип утиче на стварни живот па се сељаци, и изван својих улога, приближавају распореду снага у Шекспировој трагедији. Може се закључити да заправо сваки лик у „Представи Хамлета...” „глуми” оно што он у стварном животу и јесте.

Prvu večer 36-ih Kazališnih/Pozorišnih susreta u Brčkom održana je predstava Narodnog pozorišta Republike Srpske Banja Luka „Hamlet u selu Mrduša Donja“ u režiji Nikole Pejakovića. „Hamlet u selu Mrduša Donja“ je satirična drama Ive Brešana nastala 1965. godine koja kontekstualizira i parodira vlast i narode bivše SFRJ. Komad je postavljen kao savremena adaptacija koja ukazuje na to da se mnogo toga zapravo i nije promijenilo od Brešanovog doba. Izmještajući likove u savremeni kontekst a pri tome zadržavajući izvorni govor se ukazuje na to da je društvo ostalo zaleđeno u nekom prošlom vremenu. Radnja drame je smještena u vilu Pulje, predsjednika komiteta za kulturu i prosvjetu gdje se ostali članovi komiteta okupljaju da bi postavili slavni Šekspirov komad „Hamlet“. Članovi komiteta su prikazani kao neotesani primitivci, karikature današnjih političara, koji ne poznaju osnovna pravila ponašanja i morala, te je manipulacija osnovno sredstvo vladanja masama. Među njima se vidno ističe sluga, jedini među njima koji je visoko obrazovan ali koji mora pristati na licemjerstvo i korumpiranost da bi prehranio obitelj. Kroz postavljanje Šekspirovog komada, likovi uspostavljaju mišolovku u koju sami upadaju, ali gdje ipak onaj najnedužniji od njih strada. Slike samih scena podsjećaju na Da Vincijevu „Posljednju večeru“, s tim da su u ovoj svi likovi Jude osim Joce/Hamleta koji nedužan biva razapet. Kroz motive pohlepe i požude se oslikavaju likovi koji predstavljaju ono najniže ljudsko i koji su po svojim manirima bliži zvijerima nego ljudima. Najčešće sredstvo komike u ovom komadu su pretjerivanja, ponavljanja i vulgarizmi kojima su situacije dovedene do groteske. Kroz to se autoironijski govori o zločinu prema kulturi, onakvom kakvom ova predstava pokušava da parodira. Svođenjem tragičkog na komičko, predstava sama nameće i poništava vlastitu ideju o revoluciji i pobuni protiv korumpirane vlasti. Kroz grotesku i karikiranje ovaj komad je kritika ne samo društva, nego i pozorišta koje pristaje na to da bude svedeno na dno ljudskog. Ova predstava nije nikakav odraz društva već kritika na sam teatar koji ismijava druge dok ismijava sebe. Tema ovogodišnjeg festivala „zatočeni u prošlosti“ se vidljivo ogleda upravo u ovom komadu s težnjom k boljim idealima.

SKUPŠTINSKA INICIJATIVA: PROGLASITE SUSRETE POZORIŠTA/KAZALIŠTA DANOM OD KULTURE

Piše: Tihomir Bijelić

Dolazi na Godina Nova. Kako znam?, pitate se, a odgovor je jednostavno lak. Kada budete shvatili da ja znam mnogo više, ali šutim, shvatit ćete i kako sam došao do zaključka da dolazi Godina Nova (do trenutka zaključenja teksta nisam se mogao odlučiti gdje staviti veliko, a gdje malo slovo). Ne, vi koji mislite da sam do zaključka došao posredstvom kalendara moram vas razočarati. Kalendar nemam kod sebe. Stvarno kako kada nema pomagala pomoći sam sebi i odrediti nešto što je određeno zakonima. Jednostavno. Stavite se u položaj da odredite bitne datume u svom životu. Na osnovu njih određujemo sve ostale zakonitosti. Kako lijep izraz „zakonitosti“. Nije šija, ali je vrat, ali bitno je da je tu. Znači vraćamo se priči iz početka.

Odredite si neke datume. Nemojte samo da vas zavaraju blagdani, praznici i svetkovine. Na njih se ne obazirite i nemojte ih stavljati uz pojam zakonitosti. Razlog vam je, valjda, jasan. Dok je vijeća i čovjeka dotle će biti i datuma koji su danas bitniji od sutra. Uzmite zato datume koji uvijek počinju i završavaju u trenutku ispoljavanja preciznih događaja. Nova godina je uvijek na početku razdoblja svakog godina. 01. svibnja je uvijek datum kada se rad i nerad spajaju. Čudo. Rad i nerad pa zajedno. Kako? Vrlo jednostavno. Josip je bio radnik, a oni su drugi slaveći rad napravili neradni dan.

Tako se rad i nerad spojiše na izletištima. Jedni rade – vrte ražanj i drugi ne rade jer se tog dana ne radi.

Recimo ako se vežete datumom rođenja, taj ćete datum uvijek pamtiti i slaviti. Prvo slavite ga zato što ste stariji još jednu godinu. Drugo slavite jer ste rođeni na taj dan u godini. Svi drugi datumi su tu da vas upozore na neki događaj. Katolici i pravoslavci znaju da je Božić uvijek zimi, osim ako nam se klima totalno ne promijeni i znaju da ovaj blagdan je na okončanju (Katolici), odnosno početku (Pravoslavci) kalendarske godine. I teško da će se nešto promijeniti. Isto je s Uskrsom/Vaskrsom. Ovaj blagdan dolazi s proljećem. Kod Muslimana je malo teže odrediti se po vjerskim blagdanima, jer Bajram ne dolazi u matematičkoj formuli stvaranja kalendarskog mjeseca. Podsjećanja radi napominjem da sve ovisi od sunčeva i mjesečeva dana.

Kako odrediti sadašnji trenutak u globalnoj svjetskoj eri satkane od povijesnih činjenica. Tu su zato Susreti pozorišta/kazališta. Ona uvijek dođu u jesen. Zato je datum Susreta kazališta/pozorišta vrlo jednostavno odrediti. Dolaze u jesen, u XI mjesecu (novembar/studeni) i za sve je ISTI dan. Jedini PRAZNIK kojeg svi štiju (poštuju). Oprostite - ne svi. Opet je bilo sjedala koja su prazna.

